

тому знання й урахування прецедентних рішень Суду, засвоєння специфіки його професійного мислення, його «правового менталітету» – одне з найактуальніших завдань, що постають нині перед суддями та будь-якими іншими суб'єктами захисту прав людини в Україні». (Рабінович П. Рішення Європейського суду з прав людини: До характеристики концептуально-методологічних засад їх обґрунтування // Практика Європейського суду з прав людини: Рішення. Коментарі. – 1999. – № 1.)

Звичайно, проблеми вдосконалення механізму застосування Конвенції та практики Європейського Суду в національне законодавство та національну судову практику існуватимуть ще певний проміжок часу, але спільними зусиллями ми зможемо подолати їх, що, безперечно, призведе до демократизації нашого суспільства і всебічному дотриманню прав людини в нашій державі.

Чистякова Ю. В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри права Європейського Союзу та порівняльного
правознавства*

СПІВВІДНОШЕННЯ ПРАВОВИХ ЗНАКІВ ТА ПРАВОВИХ СИМВОЛІВ В РАМКАХ ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

На сьогоднішній день порівняльно-правові дослідження охоплюють широке коло різнобічного юридичного матеріалу. Пізнання правової матерії на основі семіотичного підходу дозволяє розмежовувати правові знаки та правові символи, що допоможе більш чітко відобразити специфіку досліджуваних правових явищ.

Проблемним досить часто є розрізнення знаків та символів. Ю. М. Лотман підкреслює, що «символ» – одне з найбільш багатозначних понять в системі семіотичних наук, а вираз «символічне значення» широко вживається як простий синонім знаковості, що не є вірним (Лотман Ю. М. Семиосфера: Культура и взрыв. Внутри мыслящих миров. Статьи. Исследования. Заметки. 2004, с. 240). Будь-який об'єкт може мати одне пряме значення, тоді він виступає в якості знаку, якщо об'єкт має кілька додаткових значень, тоді він виступає у ролі символу (Демішева І. О. Семіотичний аналіз дискурсу Юлії Тимошенко // Грані. – 2008. – № 5 (61). – С. 155). Знак – це первісне вербальне і невербальне вираження дійсності. Знак повинен лаконічно й точно передавати конкретну інформацію. Символ не зводиться, як знак, лише до простого еквівалента. Він має багато значень та може бути зрозумілим лише у заданій культурологічній системі. В своїх дослідженнях Ю. М. Лотман підкреслює, що «символ пов'язаний з пам'яттю культури» і «в символі завжди є щось архаїчне» (Лотман Ю. М. Семиосфера: Культура и взрыв. Внутри мыслящих миров.

Статьи. Исследования. Заметки. 2004, с. 225, 241). Він запропонував наступну характеристику символу: «Символ, будучи завершеним текстом, може не включатися в який-небудь синтагматичний ряд, а якщо і включається в нього, то зберігає при цьому смислову і структурну самостійність. Він легко виокремлюється з семіотичного оточення і так же легко входить в нове текстове оточення. З цим пов'язана його істотна риса: символ ніколи не належить якому-небудь одному синхронному зрізу культури – він завжди пронизує цей зріз по вертикалі, приходячи з минулого і йдучи в майбутнє. Пам'ять символу завжди давніша, ніж пам'ять його несимволічного текстового оточення» (Лотман Ю. М. Семиосфера: Культура и взрыв. Внутри мыслящих миров. Статьи. Исследования. Заметки. 2004, с. 241). Таким чином, символ, на відміну від знаку, вказує не на одиничне, а вказує на цілий культурний текст, представлений в часі. Якщо список знаків є обмеженим, проте, в принципі він може бути розширеним, то список символів, навпаки, звужується з нашим рухом вперед. Ми беремо символи принципово з минулого періоду. Символіка є більш індивідуальною в порівнянні зі знаковістю та більше залежить від людського фактору (Почепцов Г. Г. Семиотика. 2002, с. 133, 135).

При подальшому вживанні термінів «символ» і «знак» слід враховувати наступні положення:

1) знаки представляють собою стратегію відносин з дійсністю в різних ситуаціях і найчастіше їх вербальна актуалізація проявляється в номінації інформативного характеру або у формах імперативу. Вербальне життя символу являє собою опис ідеї, причому з вживанням образних, метафоричних засобів. Без знання знаків, таким чином, прожити складно: це або небезпечно, як при незнанні дорожніх знаків, або позбавляє нас чогось насущного необхідного. Знання ж тих чи інших символів, в принципі є необов'язковим та залежить від культурного контексту;

2) і знак, і символ можуть служити для привертання уваги. Проте пізнання символу часом ускладнене і залежить від його «предзнання». У тому випадку, якщо інтерпретатор не може розшифрувати символ, він залишиться для нього просто знаком, що вказує на якийсь невідомий об'єкт. Доступ до культурного тексту в цьому випадку буде закритий (Трубаева Е. И. Соотношение понятий знак-символ-значение-концепт в исследовании текста [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sibac.info/index.php/2009-07-01-10-21-16/1179-2012-02-10-07-58-13>).

На думку деяких авторів символи не можуть пізнаватися за допомогою семіотики. Ж. Мо-Ліно писав: «Символіка не може аналізуватися в рамках семіології, тому що вона не володіє властивостями мов та кодів» (цит. за Почепцов Г. Г. Семиотика. 2002, с. 132). Проте, слід висловити думку, що і в символах можна виділити структурні частини, які характерні для побудови знаків, тому не дивлячись на те, що символи відображають

більш глибинні та культурно залежні поняття, ми можемо їх семіотично досліджувати.

Правовий символ може вживатись в кількох значеннях. У вузькому значенні під правовим символом розуміється символ, який встановлений чи санкціонований діючим законодавством, в широкому значенні правовий символ включає всі символи, що є частиною правової культури даного суспільства, інтегровані в його правову систему (Давыдова М. Л. Символы в праве и правовые символы: понятие и значение // Известия вузов. Правоведение. – 2009. – № 3. – С. 44). Наприклад, до правових символів можна віднести символи державної влади. Вони акумулюють у собі нашарування значень і смислів, притаманних певній епосі, певному періоду державності, а також впливають на реальність, транслюючи соціальним групам ті потужні пласти значень і смислів, які були накопичені в минулому. Символи державної влади виконують функцію легітимації суб'єкта державного управління, вони спрямовані на означення цього суб'єкта як інструмента держави, формування та збереження його статусу й державно-управлінського потенціалу. Символи державної влади вказують на певний стан речей: хто є хто в системі владно-підвладних відносин, у який час і на якому просторі, які в нього є повноваження та ресурси. Відтак державна влада осмислюється переважно через символи-персони, символи-речі, символи-місця, символи-спороди тощо (Дрешпак В. М. Символи державної влади як елементи семіотичної підсистеми державного управління в соціокультурному й історичному контекстах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Dutp/2009-1/doc_pdf/Dreshpak_VM.pdf).

Таким чином, слід розрізнити поняття «правовий знак» та «правовий символ». Якщо об'єкт має одне пряме значення, тоді він виступає в якості знаку, якщо об'єкт має кілька додаткових значень, тоді він виступає у ролі символу. Знак лаконічно й точно передає конкретну інформацію. Символ не зводиться, як знак, лише до простого еквівалента. Він має багато значень та може бути зрозумілим лише у заданій культурологічній системі.

Давиденко О.І.

Інститут держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України, здобувач відділу міжнародного права та порівняльного правознавства

ПРАВОВИЙ СТАТУС ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ ЗОВНІШНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Становлення ЄС як «зовнішньополітичного актора у дипломатичних відносинах» (Bolewski Wilfried. Diplomacy and International Law in Globalized Relations. – Berlin, Heidelberg, New York: Springer, 2007. – p. 33) є наслідком еволюції його політичної і правової системи та розширення зо-